

inf

1

25.

D. D. 2
DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

De

FEBRE CATAR- RHALI

HORUM ANNORUM

EPIDEMICA,

Quam

*Ex suffragio Amplissima Facultatis Medicae
in Regia Academia Aboënsi,*
PRO SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS
RITE OBTINENDIS,

Ad publicum eruditorum examen modestè defere

AUCTOR

JOHANNES EKELUND

Med. Lic.

RESPONDENS

SALOMONE HANNELIO,

Ostrob.

In Audit. max. die 14. Julii Ann. MDCCXLII.
Horis ante & post meridiem solis.

ABOÆ, exc. Joh. Kiampe, Reg. Ac. Typ.

Michael Jensenhøj.

1931:445

S:æ R:æ M:tis
Regnique, Svecici.

Summæ. Fidei. VIRO.

Illustrissimo. Et. Excellentissimo.

Herói. Ac. Domino.

BAR: **O L A V O.**

CEDERSTRÖM.

Regis. Regnique, Senatori.

Et.

Academiz. Aboënsis, Cancellario.

MÆCENATI SUMMO.

la Audit. max. die 24. Julii Ann. MDCCXII
Horis ante & post meridiem solitis.

ABOE. exc. Joh. Kumppe, Reg. No. 176.

QUÆM.
Publico. Orbis. Bono.
Fovendisqve. Litteris. Et. Litteratis.
Svecia.

Edidit. Eduxit. Extulit.

QUÆM.

Parnassus. Aboënsis.
Apollinem.

Sentit. Suspicit. Colit.

QUÆM.

Hæc. Ætas. Loqvitur.

Loqvetur. Omnis.

Quamdiu. Orbis. Et. Eruditi. Erunt.

CUJUS. Virtutes.

Famamqve. Immortalem.

Ne. Ipsa. Quidem. Fama.

Satis. Expresserit.

In. QVO. Laudando. Musæ. EJUS. Deficiunt.

HUIC.

Machaoniæ. Artis. Primitias.

Sacras. Esse. Jubet.

Devotissima. Mente. Manuqve.

ILLUSTRISSIMI. ATQVE. EXCELLENTISSIMI
NOMINIS. TUI.

aliens subjectissimus

JOHANNES EKELUND.

Nobilissimo atque Experientissimo VIRO;

**D^N. HERMANNO DIE-
TERICO SPÖRING,**

Medicinæ Doctori & Professore Celeberrimo, So-
ciet. Scient. & Lit. Svec. Membro dignissimo.
MÆCENATI MAGNO.

Exiguas has pagellas, omni prorsus nitore destitutas, cui-
nam potius, quam TIBI, VIR NOBILISSIME atque
EXPERIENTISSIME, inscriberem, non potui reperire. TU
enim Æsculapius meus, cujus fano hæc artis salutaria ta-
bula unica debetur. TU musas meas clientas TIBI domesti-
casque reddidisti, & mentem meam inclytæ virtutis aesti-
matricem, consilio, informatione, paternoque affectu, fecisti
miratricem TUÆ. Accipe ergo gratioso animo munusculum,
quod Tuum est, meque, ut hætenus fui, ita in poste-
rum esse atque dici Tuum patiaris. Tuum, gratia, fa-
vore, patrocinio TUO. Tuum, obsequio, fidelitate & ve-
neratione mea. Ego, donec fatales explevero dies, pro per-
petuo flere TUO Nobilissimæque Familiæ vota fundere
non intermittam. *Aeternum permansurus*

**NOBILISSIMI atque CELEBERRIMI
NOMINIS TUI**

JOHANNES EKELUND

cultor humilimus

JOHANNES EKELUND.

L. N. 7.

Promissimus equidem in priori nostro specimen, cum uberiores Kuppisensis, tum reliquorum in Magno hoc Ducatu Finlandiæ fontium loteriorum descriptionem. Ast, ne mireris, *H. L.* quod expectationi *Tua* non satisfactum jam videas. Supponit enim data fides exactum fidumque singulorum examen: supponit itidem plurimum, præter hætenus nobis notas cognitæque, aquarum medicatarum investigationem. Vastissimæ autem regionis dissita loca pervagare cum adhuc vetet præsens rerum status; laborem hunc nostrum, *Tua* venia, in aliud tempus differre atque reservare cogimur.

Quæ vero ex mandato superiorum, publicum *Tuumque H. L.* aspectum subeunt pagellæ, febrem describunt catarrhalem heic loci epidemi-

ce grassantem, quæ, ut foetus prolesque intensi frigoris, quo truculentius sæviere proxime præteritorum annorum intervalla brumalia, in lucem prodire cupit. Cumque Tibi H. L. constet, quantum frigoris vehementia in corpora nostra valeat, transpirationem vacillantem reddendo, quantaque inde exsurgant sanitati nostræ incommoda; vides nos etiam hisce, quibus congruam tutamque detegimus medelam pro debellando malo, quod ex impedita transpiratione nullo non tempore apud nos epidemicum fuit, prodesse voluisse.

§. I.

Febbris catarrhalis est calor præternaturalis continuus in cortice vel ambitu corporis humani, cum rigiditate nuclæ, ex impedita transpiratione ortus.

Pulsus languidus & quasi ligatus; lassitudo totius corporis; dolor artuum, membrorum, dorsi, capitis, & imprimis sincipitis, maximeque ad sinus sic dictos frontales, intra duplicaturam ossis frontis locatos; rubedo oculorum; siccitas oris, faucium & narium; coryza; tussis, haud raro ad sanguinis usque scretum; appe-

appetitus prostratus; inquietudo; vigiliae; deli³
ria; spasmi & dolores intestinorum; urina colo-
rata; alvus obstipata; symptomata sunt, a ma-
jori vel minori succorum intra corpus accumulato-
rum copia, a majori vel minori partium soli-
darum laxitate &c. dependentia. Quæ omnia,
ut in singulis subjectis non simul & semel ad-
sunt, ita nec morbum præcise constituunt, nec
definitionem ingredi queunt.

Ex rubro dissertationis hujus liquet, nos in
præsentia *de febre catarrhali, horum annorum*,
hec scilicet loci, *epidemica*, agere constituisse,
quod probe observari volumus, ne cum aliis, a
Medicis jam descriptis febribus catarrhalibus,
confundatur hæc nostra; nam peculiaris certe
est indolis, diversamque ab illis, & hactenus,
quantum mihi constat, incognitam, poscit cu-
ram, ut ex sequentibus aliquo modo patebit.

§. II.

Calorem, eumque præternaturalem, constan-
ter & perpetuo in hoc morbo adesse, mo-
do innuimus; exigunt itaque bonæ methodi le-
ges ut in ejus causas inquiremus.

Notum est quæ quod notissimum, omne

4
punctum in ambitu corporis humani esse cri-
briforme & porosum. Qui hiatus, orificia sunt
patula vasorum, quorum basis in centro fere
corporis latet, unde figurâ conicâ ad peripheri-
am pergunt, ubi in apices tandem dehiscunt
innumeros, subtilissimos. Hæc autem orificia
vasorum patula, insignem prorsus ingestorum,
ad stupendam subtilitatem redactam, copiam,
quovis momento transmittere, e corpore, uti
superfluum & noxiam, excernere, inque auras
disjicere, docent experimenta sanctoriana alio-
rumque. Hic naturæ actus, *transpiratio insensi-*
bilis nominari consuevit. Dum vero ex qua-
cunque causa, materia exhalabilis, quæ salino-
sulphuræ est indolis, intra corpus restibilis fit,
transpirationem læsam esse dicimus & *impeditam*.

Constat porro sanguinis *motum* esse & *pro-*
gressivum & *intestinum*. Ille est ubi omnis mas-
sa sanguinea, per orbem, totum corpus puta,
volvitur & in gyrum quasi fertur. Hic ubi
particulæ sanguinis, tam homogeneæ, quam
heterogeneæ, inter se, sub motu progressivo
moventur. Ex hoc duplici sanguinis motu o-
mnis provenit *calor naturalis*. Impedita autem
tran-

transpiratione crescit & augetur calor naturalis, inque calorem *præternaturalem* degenerat. Sufflaminata enim & prohibita transpiratione, necesse est restitet intra corpus materia exhalabilis, quo simul augetur quantitas particularum sanguinearum heteroginearum, quæ deinceps cum homogeneis, motum intestinum majorem, & inde attritum fortiolem (agunt scil. fluida in solida & hæc vicissim in illa) unde tandem calorem vehementiorem, quem *præternaturalem* sive *febrem* vocamus, excitant.

§. III.

EX hisce modo allatis constare jam existimamus, quæ ratione calor præternaturalis in presenti morbo oriatur. Cur autem in cortice tantum & ambitu corporis constanter sentiatur, nec profundius serpat, non aliam subesse novimus causam, quam motum sanguinis progressivum, e centro scil. ad peripheriam, pressionem a tergo & resistantiam in epidermide; unde aliter evenire non potest, quam particularum intra cutem resistantium continuus sit attritus, & inde calor in ambitu solo. Sicubi vero itasim vel metastasin fecerit materia serosa acris exhalabilis, ex-

gr. in naribus, faucium peristromate &c. *catarrhi* nomine venit. Ut adeo ex dictis jam appareat quid sibi velit *febris catarrhalis horum annorum epidemica*.

§. IV.

Impediunt autem & penitus tollunt ac subvertunt transpirationem, *frigus, quies nimia & ingesta* transpirationi minus faventia.

Frigus omnia corpora condensare inque minus cogere spatium, pro dato jam accipere licet. Hinc etiam corticem corporis humani constringendo, orificia, transpirationi dicata, claudit.

Quietem nimiam, cohibere vel saltem segniorum reddere transpirationem, imprimis si lautior accesserit diæta, testantur foeminae, literati &c. omnesque qui vitam agunt sedentariam & laboribus expertem. Hoc enim vivendi modo accumulatur nimis quantum intra corpus humores, ita ut tonus solidorum gravissime saepe lædatur atque labefactetur: unde fluida segnius atque languidius in circulum aguntur, incrassantur & transpirationi ineptissima redduntur. Hinc etiam peti debet ratio, cur corpora ejusmodi plethorica & quæ laxioris sunt constitutionis,

nis, levissimo licet frigori exposita, ad stales & metastales quasvis serolas excipiendas, parata quasi sint & præparata, omniumque facillime in morbos incurrant catarrhales. Quantum vero robur, motus partibus solidis conciliet addatque, & quantum in attenuandis fluidis valeat, eadem transpirationi aptæ reddendo, testantur omnes, qui corpus labore exercent: quique gelidissimo sub cælo, non tantum calorem naturalem & transpirationem illibatam, solo motu, conservant; sed corpus etiam ad exæstuationem usque & sudorem exagitant. *Homo edens, inquit Hippocrates Lib I. De Dieta, sanus esse non potest, nisi etiam laboret. Contrarias enim inter se vires habent cibi & labores; verum inter se mixti conferunt ad sanitatem. Labores enim ea, quæ insunt, consumi solent. Oportet autem mensuram & proportionem cognoscere laborum ad multitudinem ciborum & hominis naturam, & corporum staturas, ætates, & ad tempora anni, & mutationes ventorum &c.*

Lædunt tandem vel minus promovent transpirationem. *Ingesta* quævis acida, duriora, crassiora

3
siora &c. sufficienti potu non diluta. Incras-
sant enim hæc & spissum, densum ac coagu-
larum quasi efficiunt sanguinem, ut ineptus eva-
dat ad permeandum vasa corporis minima; adeoq;
conservandæ transpirationi, sanitatis nostræ ful-
cro optimo, minime satisfaciunt.

§. V.

Rigiditatem nuchæ, aliis majori gradu, mi-
nori aliis evenire, morbumque constanter
concomitari, experimur. Hujus incommodi
rationem facili opera reddere atque explicare
quemvis posse crediderim, qui attenderit ad hu-
morum intra corpus circuitum, quorum duæ
tertix partes ad superiora propelluntur; qui ad
partes nuchæ vicinas glandulosas, nerveas, mu-
sculosas, easque numerosissimas, exhalante par-
te subtiliori aqueo-mucosa, animum adverterit;
quique tandem consideraverit nucham, collum,
aures & maxillas, vestibis non probe satis mu-
niri atque tegi, & quid in hisce omnibus va-
leat frigus.

§. VI.

ERutis jam perspectisque causis, quæ mor-
bum hunc nostrum epidemicum inducunt:
pro

proximum est ut videamus, quibus remediis facillime profligi queat. Observant equidem omnes, caloris præternaturalis præsentiam; hinc tutissime venesectiones institui debere existimant nonnulli, inque auxilium vocant nitrosa, antispasmodica, acida, & ejusdem generis plura, quæ cæteroque sanguinis orgasmum & æstum febrilem efficaciter mitigant atque compescunt. Ast, hi ipsi nihil efficiunt aliud, quam detrahendo per venam secatam, partem sanguinis rubram, quæ hoc in casu minime est peccans; agros debilitant, & per medicamenta, modo nominata, illegitime administrata, materiam peccantem augent. Per experientiam etenim, constat, nitrosa quævis & acida tere singula, sanguinis partem rubram incidere, attenuare & fluidiorem reddere, quo simul etiam necesse est incrementum capiat pars serosa, quæ hoc in morbo, ob denegatum ipsi exitum, magis magisque peccans evadit. Hinc cum stupore animadvertunt, per refringerantia & incipientia cuncta, quorum laus alias certe eximia est, caloris & morbi vehementiam incrementum. Hujus vero effectus causam cum prorsus igno-

rent; varia propinant, quibus ægroti, aut diu-
tissime detinentur, aut miserrime tandem suc-
cumbunt.

Alii aliam ingressi viam, hanc nostram, cum
febris aliis catarrhalibus confundunt, calorem
itidem adesse observantes, bezoardica & diapho-
retica fortiora, sub forma mixturarum, vario-
que alio modo concinnata, largiori manu
porrigunt. Sed utur hi, diaphoresin & reso-
lutionem morbi per sudorem, intendant; even-
tus nihilominus sinistros ac funestos, & expe-
ctationi minime respondentes, inde experiri co-
guntur. Nam ex datis hisce pharmacis, non
solum siccitatem oris & narium, ardorem
faucium usque in stomachum, sitimque fere in-
extinguibilem excitari; verum etiam deliria,
exanthemata & mortem accelerari, ipsa eo-
rum testatur ignorantia. Evidentum enim est,
medicamenta non agere secundum activitatem
suam, sed secundum receptivitatem.

Ubi autem languidus est tonus & robur de-
ficit solidorum, imprimis vero si refrigerantibus
&c. magis destruitur; inertia manent pharma-
ca fixioris nature & difficilioris solutionis,
dicta-

dictaque symptomata, tantum non omnia, produ-
cunt. Porro, ubi motus peristalticus aliquo mo-
do viget, & robur primarum viarum non pe-
nitus est dejectum, urgent medicamenta ista,
cito nimis propinata, materiam crudam pec-
cantem, & vi quasi protrudant, ad extrema cor-
poris; unde exanthemata &c. Horum autem phœ-
nomenorum rationes fusi⁹ reddere, hujus quidem
esset loci; verum, cum brevitati studeamus, eas, si
cui placuerit, coram proferemus. Verbo
tantum monemus, morbum hunc nostrum,
ut alii serosi, per lenem diapnoën, neutiquam
diaphoresin vel sudorem, eradicari debere. Per dia-
pnoën transpirationem insensibilem in ordinem re-
digi posse, omnibus constat; quod item per diapho-
resin non obtinetur. Per diaphoresin naturam co-
gi & diapnoën sufflaminari, notissimum est; non i-
tem per diapnoën. Porro notari meretur, be-
zoardica mitissima, quæ cateroquin diapnoën pla-
cide promovent, etiam minima in dosi assum-
ta, non solum morbum hunc epidemice gras-
santem, non levare, sed, modo recensitis
symptomatibus, in scenam prodire.

Pessime denique agunt, qui symptomata ab

iplo morbo distingvere nesciunt; ex. gr. ubi spalmi & dolores, intestina excruciant; calidiora carminativa, & ejusmodi plura, sub initio statim morbi, præscribunt, quo materiam, adhuc incoctam & immobilem, nimis quantum movent, unde non potest non morbus exacerbari & mala in pejus ruere.

§. VII.

QVam vero nos, heic loci, ex inventione CELEBERR. D. D. & PROF. SPÖRING, institimus curam, ita se habet. Aquam fontanam, puram, ad primum ebullitionis gradum incalescere sinimus, cui, ab igne statim remotæ, farinam secalinam, quantum fieri potest, misceri curamus. Hoc deinceps magna pultiforme, linteis duplicatis involutum, nuchæ atque occipiti calide applicamus. Quo conficitur, ut, non solum nervi per nucham decurrentes & partes vicinæ emolliantur, corpusque, interdum totum, madore sensim & successive diffundatur; verum etiam, quod mirationem adstantium sæpe subivit, deliria, hoc simplicissimo remedio cessare haud raro videmus. Si alvus adstricta est & officii inmemor

eodem

13
eodem epithemate regionem umbilicalem to-
mentare jubemus; unde excrementa exitui di-
eata parataque, sponte protruduntur & foras
exturbantur. Si calor nimis urget, & cutis a-
rida est & aspera; aqua tepida, nitro vigorata,
agrotos lavare svademus. *Succinum* tandem
rite præparatum, quod in hoc morbo certe
specificum est & omne absolvit curationis pun-
ctum, ad grana XV. scrupulum & ultra, pro
ratione circumstantiarum & individui, cum
sufficienti vehiculo & pulvere florum chamomil-
læ, propinamus. Ad *auxiliatv* chemicam si re-
vocaveris *succinum*, reperies illud oleo
subtili atque svavi copiosissime turgere,
quo cum succis corporis menstrualibus amicissi-
mum init connubium dissolviturque: virtutem
autem exerit balsamicam ac tonico roborantem;
unde non potest non naturæ, hoc præprimis
in casu ubi blando eget stimulo, maxime esse
conveniens. Et, ut omnia olea subtiliora
balsamica, animando fibras motrices, motum au-
geat solidorum, caloremque excitant lenem,
quo e centro ad peripheriam vergunt, atque sen-
sim attenuantur, succi ac humores regurgitantes,
leni-

lenti; ita etiam succinum, eodem operandi modo, resuscitanda transpirationi maximopere favet, atque per universale illud corporis emunctorium, corticem cribrosam, noxia quævis, superflua & restitantiæ, lenissime evocat. Sub totius vero morbi decursu, infusa Theiformia, moderato sub caloris regimine, tepida sorbilanda præscribimus, quæ utique pro diluendi, acria involvendi & per congrua denique emunctoria eliminandi scopo interserviunt. Dietam commendamus tenuem ac diluentem; cui finis maxime accommodata sunt, juscula carniæ & gallinacea; interdum etiam lacticia, si ventriculus fert. In ordinem, simplici hac via atque methodo, redacta transpiratione insensibili, sensim per debita emunctoria exitum molitur cæcarrhus, sicubi stasim vel metastasim fecit serum, sponteque evanescit morbus cum symptomatibus. Qui enim tollit causam morbi, tollit & ipsum morbum. Pro roborando intestinorum tono atque erigendo appetitu, in nonnullis graviter prostrato, nec non conservanda transpiratione, Elixir viscerale, ad mentem

CELEBERRIMI Dn. D. & P. SPÖRING

compositum, quod cum Ill. Hoffmanni in multis convenit, in declinatione morbi, summo cum sanitatis emolumento, adhibetur.

§. VIII.

Signa sequentia, crisin factam esse indignant & restitutionem promittunt. Si cutis, antea arida, sicca & aspera, madida & lenis evadit; certum est indicium transpirationem rite tum procedere. Si caput, absque ullo dolore nuca, libere circumrotari potest, influxum fluidi nervei, & circuitum humorum in partibus vicinis, non amplius esse denegatum vel impeditum, constat. Si urina, copiosum deponit sedimentum, album saepe & mucidum; in propatulo est naturam, per laticem urinosum, insignem exturbare materiae peccantis copiam. Si fauces, pulmones per tussim, & imprimis nares, copiosam fundunt materiam mucosam, apparet, stasin vel metastasin in his partibus adfuisse, & grotum vero brevi evasurum.

§. IX.

EX hisce omnibus sic disputatis inque medicum prolatis, apertissime constat, morbum hunc peculiaris esse indolis, primo in eo, quod calor semper observetur in ambitu corporis

16

ris, sæpe cum ardore cutis & actu febrili, absque ulla pulsus sensibili vehementia. Deinde in eo, quod nullis, ut alix ejusdem farinae febres, admittat bezoardica diapnoica lenissima, omnilicet circumspeditione, minima in dosi & sufficientissimo cum vehiculo, administrata atque adhibita; sed specialem & ab aliis divertam, quamque modo deteximus, postulet curam. Non quidem inficias ire licet, hanc, quæ hujus loci jam epidemica est, æque ac alias febres serosæ ac catarrhales, per diapnoën resolvi debere; verum media, uti superius dictum est, quibus diapnoës alias obtinetur, in hac, locum non inveniunt.

Desideras H. L. Observationes cum earum epigraphis, idque jure meritoque; verum easdem subjungere in hoc temporis articulo non datur.

Tantum.

